

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНИМИ СИЛАМИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Т.М. Остащенко¹, В.О. Жаховський², В.Г. Лівінський²

¹Командування Медичних сил Збройних Сил України, м. Київ, Україна

²Українська військово-медична академія, м. Київ, Україна

Вступ. Головною метою управління Медичними силами Збройних Сил України (Медичні сили) є підтримання визначеного рівня бойової та мобілізаційної готовності органів управління медичним забезпеченням, медичних підрозділів військових частин і військово-медичних закладів, їх всебічна підготовка до застосування та ефективної реалізації можливостей під час вирішення поставлених завдань.

Мета. Визначення сучасних підходів до управління Медичними силами Збройних Сил України в мирний час та в особливий період.

Матеріали та методи. Використані законодавчі та нормативно-правові акти, керівні документи, інформаційно-довідкові матеріали, монографії та наукові статті у відкритих виданнях щодо управління Збройними Силами (ЗС) України та їх медичним забезпеченням. Методи дослідження: бібліографічний, аналітичний, системного підходу, узагальнення, прогностичний.

Результати. Наведено основні положення управління військами (силами) у ЗС України, що здійснюється для підтримання готовності військ (сил) до виконання завдань за призначенням, їх підготовки та успішного виконання завдань у ході ведення операції (бойових дій). Висвітлено вимоги, завдання та функції військового управління. Розкрито поняття системи та органів управління військами (силами). Детально розглянуто систему управління медичним забезпеченням ЗС України у мирний час і в особливий період. Наведено перелік органів управління медичним забезпеченням ЗС України на всіх рівнях військового управління. Схематично представлено систему управління медичним забезпеченням ЗС України у мирний час і в особливий період, а також ієрархію органів управління медичним забезпеченням ЗС України.

Висновки. На даному етапі розвитку системи медичного забезпечення ЗС України під управлінням медичним забезпеченням слід розуміти цілеспрямовану діяльність командувача Медичних сил ЗС України, начальників (органів управління) медичним забезпеченням, начальників медичних служб військових частин щодо впливу на підпорядковані сили і засоби з метою виконання завдань за призначенням та досягнення поставленої мети. Управління медичним забезпеченням здійснюється командувачем Медичних сил у загальній системі управління ЗС України через пункти управління та базується на загальних принципах і вимогах, що лежать в основі управління військами (силами).

Ключові слова: система медичного забезпечення ЗС України, Медичні сили ЗС України, управління медичним забезпеченням ЗС України.

Вступ. Ефективність застосування Збройних Сил (ЗС) України, повне використання спроможностей військових частин та угруповань військ (сил) залежить від організації та якості управління ними. Управління військами (силами) – це процес цілеспрямованого впливу командувачів (командирів), органів військового управління (штабів) на війська (сили), що здійснюється для підтримки готовності військ (сил) до виконання завдань за призначенням, їх підготовки та успішного виконання ними завдань у ході ведення операції (бойових дій). Мета управління військами (силами) полягає у забезпеченні визначеного рівня бойової та мобілізаційної готовності військ (сил), їх всебічної підготовки до застосування та ефективної реалізації оперативних (бойових) спроможностей у ході ведення військових операцій (бойових дій).

До управління військами (силами), як процесу, пред'являються вимоги, основними з яких є постійна готовність системи управління до оперативної роботи, стійкість, безперервність, оперативність, якість і прихованість управління. Управління військами (силами) організовується та здійснюється на основі рішення командувача.

Суб'єктами управління військами (силами) є органи військового управління, а його об'єктами є війська (сили), угруповання військ, військові частини (з'єднання) та військові підрозділи.

Організація управління військами полягає у створенні та розгортанні системи управління, визначенні завдань і порядку роботи органу військового управління (штабу) під час підготовки та в ході ведення військових операцій (бойових дій) і забезпечення стійкої й безперервної роботи

пунктів управління, засобів зв'язку і автоматизованої системи управління військами (силами) для своєчасного та якісного виконання завдань управління.

Організація управління військами (силами) полягає у визначенні: завдань і порядку роботи органу військового управління під час підготовки та в ході операції (бойових дій); складу, місця, порядку розгортання та роботи пунктів управління, порядку їх переміщення в ході операції (бойових дій); порядку передачі управління з одного пункту управління на інший; питань організації зв'язку та автоматизованого управління військами; заходів, спрямованих на забезпечення безперервності, оперативності та прихованості управління.

Система управління військами (силами) – це організаційно-технічна основа управління яка включає органи управління, пункти управління та засоби управління – зв'язок і комплекси автоматизованого управління, а також інші спеціальні засоби, які забезпечують збір, оброблення, відображення та захист інформації.

Основними складовими системи управління військами (силами) також є органи управління, пункти управління та система зв'язку.

Органи управління військами – це організаційно-штатні або створені тимчасово структурні підрозділи (штаби, колективи) або окремі посадові особи, що наділені правами і обов'язками щодо керівництва військами (силами) у мирний і воєнний час.

Відповідно до Закону України «Про оборону України» [1] до органів військового управління належать Міністерство оборони (МО) України, інші центральні органи виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, Генеральний штаб (ГШ) Збройних Сил України, інші штаби, командування, управління, постійні чи тимчасово утворені органи у ЗС України та інших військових формуваннях, які призначені для виконання функцій з управління, в межах їх компетенції, військами (силами), з'єднаннями, військовими частинами, військовими навчальними закладами, установами та організаціями, які належать до сфери управління центральних органів виконавчої влади, а також територіальні центри комплектування та соціальної підтримки, що забезпечують виконання законодавства з питань військового обов'язку

і військової служби, мобілізаційної підготовки та мобілізації.

Пункти управління військами – це спеціально обладнані й оснащені технічними засобами споруди або місця, звідки командувач (командир) з офіцерами штабу та іншими органами управління здійснює управління військами (силами), підрозділами, частинами (з'єднаннями) при підготовці та в ході операцій (бойових дій) або під час виконання інших завдань чи бойового чергування.

Система зв'язку – це сукупність взаємопов'язаних та узгоджених за завданнями мереж, вузлів, ліній зв'язку та інших елементів, які створюються (розгортаються) з метою забезпечення обміну інформацією в системі управління військами (силами). Для підвищення ефективності управління військами у сучасних арміях використовуються автоматизовані системи управління військами.

Сучасна система управління військами передбачає наявність єдиної підсистеми підтримки прийняття рішень, яка забезпечує видачу даних оперативної обстановки посадовим особам, поточну та статистичну обробку даних стану і діяльності військ у повсякденній діяльності, при підготовці та в ході бойових дій; ведення оперативно-тактичних розрахунків, автоматичну підготовку варіантів рішень, формування та множення текстових і графічних документів, аналіз варіантів рішень та їх можливих наслідків, що приймаються органами військового управління.

Основні вимоги до системи управління військами (силами):

відповідність структури й чисельності керуючого органу керованому об'єкту (складу й характеру дій підлеглих військ (сил), обсягу й складності завдань управління тощо);

суворе розмежування функцій органів управління на кожному рівні управління на основі ранжирування завдань управління;

виключення дублювання відповідальності й паралелізму у виконанні одних і тих самих видів діяльності та забезпечення взаємозамінності окремих органів (їхніх підрозділів) з метою підтримки безперервного управління військами (силами);

висока готовність системи управління військами (силами) до виконання бойових завдань, прогнозування та випередження темпів нарощування обстановки;

безперервність управління, що досягається шляхом підтримання взаємодії між органами (структурами) управління, забезпечення безперервного зв'язку та постійного володіння командувачем (командиром) обстановкою (ситуацією);

чітка вертикаль управління;

сумісність органів військового управління, раціональний розподіл завдань, функцій і відповідальності, визначення підпорядкованості та підзвітності, а також встановлений порядок внутрішньої і зовнішньої взаємодії.

За змістом розрізняють три групи функцій управління:

орієнтування системи – прогнозування, планування, нормативне регулювання, методичне керівництво;

забезпечення системи – кадрове, матеріально-технічне, фінансове, організаційно-структурне, інформаційне;

оперативне управління системою – безпосереднє регулювання діяльності, облік, контроль, оцінка всієї роботи, виконання конкретних завдань тощо.

Відповідно до Основних Принципів організації об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України, що затверджені наказом Міністерства оборони України «Про трансформацію системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України» [2] передбачено відокремлення функції з формування державної політики у сфері оборони від функції її реалізації та відокремлення процесу планування розвитку спроможностей від операційної (поточної) діяльності органів військового управління ЗС України та відокремлення функції генерування сил від функції їх застосування.

Під час процесу трансформації системи військового управління у ЗС України враховано світові тенденції удосконалення систем управління збройними силами, основними з яких є: скорочення проміжних ланок і самого циклу управління; централізація управління військами (силами) за рахунок створення єдиної системи управління; застосування нових, більш удосконалених засобів і систем управління з використанням нових інформаційних технологій, удосконалення організаційних структур органів управління, перехід до модульних принципів їх побудови, приділення уваги питанням щодо створення для органів

управління можливості по упереджувальному прийняттю рішень, повністю адекватних оперативній (бойовій) обстановці; використання єдиного інформаційного ресурсу органами військового управління різних ланок за рахунок створення єдиної автоматизованої системи управління; повнота, достовірність і актуальність інформації, яка циркулює в системах управління в реальному або близькому до реального масштабу часу; забезпечення безпеки інформації, яка циркулює в системах управління.

Мета роботи. Визначення сучасних підходів до управління медичним забезпеченням ЗС України в мирний час та в особливий період.

Матеріали та методи дослідження. Використані законодавчі та нормативно-правові акти, керівні документи, інформаційно-довідкові матеріали, монографії та наукові статті у відкритих виданнях щодо управління ЗС України та їх медичним забезпеченням. Методи дослідження: бібліографічний, аналітичний, системного підходу, узагальнення, прогностичний. Об'єкт дослідження – система медичного забезпечення ЗС України. Предмет дослідження – управління медичним забезпеченням ЗС України в мирний час та в особливий період.

Результати та їх обговорення. З урахуванням системи військового управління у ЗС України, а також досвіду організації управління медичним забезпеченням збройних сил держав-членів НАТО сформовано систему управління медичним забезпеченням ЗС України у мирний час і в особливий період. Відповідно до положень Доктрини медичного забезпечення Збройних Сил України, Настанови з медичного забезпечення Збройних Сил України на особливий період та Доктрини «Медичні сили Збройних Сил України» [3, 4, 5] управління медичним забезпеченням – це цілеспрямована діяльність командувача Медичних сил Збройних Сил України, начальників та органів управління медичним забезпеченням, начальників медичних служб військових частин щодо впливу на підпорядковані сили і засоби з метою виконання завдань за призначенням та досягнення поставленої мети.

Головною метою управління Медичними силами Збройних Сил України (Медичні сили) є підтримання визначеного рівня бойової та

мобілізаційної готовності органів управління медичним забезпеченням, медичних підрозділів військових частин і військово-медичних закладів, їх всебічна підготовка до застосування та ефективної реалізації можливостей під час вирішення поставлених завдань.

Управління медичним забезпеченням ЗС України здійснюють органи управління медичним забезпеченням (Командування Медичних сил, медичні служби (медичні управління, відділи, групи) видів, родів військ (сил), оперативних командувань, оперативних і оперативно-тактичних угруповань військ, оперативно-медичні управління військово-медичних клінічних центрів) та начальники медичних служб військових частин, які підпорядковуються безпосередньо відповідним командувачам (командирам, начальникам) на всіх рівнях військового управління та співпрацюють з усіма структурними підрозділами штабу, що є запорукою ефективного планування та проведення медичного забезпечення військ (сил). Медичний персонал включається до складу органів і пунктів військового управління всіх рівнів, має можливість користування даними розвідки та бере участь у плануванні застосування військ.

Комплектування органів управління медичним забезпеченням здійснюється із застосуванням принципу лідерства, як вищого прояву майстерності управління, що передбачає розвиток та наявність у медичних керівників від тактичного до стратегічного рівнів особистісних якостей, професійних знань та практичних навичок, які дозволять їм у складних та динамічних умовах забезпечити ефективно управління наявними медичними ресурсами.

Управління медичним забезпеченням передбачає наявність органів і пунктів управління, системи зв'язку та здійснюється шляхом використання науково обґрунтованих методів управління і сучасних технічних засобів (засоби збору та обробки інформації, зв'язку, оформлення і розмноження документів тощо).

Загальне управління медичним забезпеченням здійснюється командувачем Медичних сил у загальній системі управління ЗС України та через пункти управління і базується на загальних принципах та вимогах, що лежать в основі управління військами (силами): науковій обґрунтованості, прогнозованості та плановості,

єдиначальності й централізації, твердості та наполегливості в ході реалізації замислів і планів, безперервності, оперативності та гнучкості, прихованості, чіткому розподілі функцій, завдань, повноважень і відповідальності.

Органи управління медичним забезпеченням мають своєчасно забезпечувати війська необхідними медичними ресурсами для надання медичної допомоги, лікування, евакуації поранених, уражених, травмованих і хворих (поранені) та їх інформаційного супроводу до місця остаточного лікування.

Начальники медичних служб (керівники органів управління медичним забезпеченням) відповідають за своєчасне планування медичного забезпечення військ та взаємодію з питань медичного забезпечення. Наявність органів управління медичним забезпеченням на всіх рівнях військового управління є обов'язковою умовою його ефективної реалізації. Органи управління медичним забезпеченням мають бути забезпечені надійним і безперебійним зв'язком та автоматизованими інформаційними системами управління, спроможними до планування, організації, управління та контролю заходів медичного забезпечення військ.

Органи управління медичним забезпеченням (начальники медичних служб) в особливий період здійснюють управління медичним забезпеченням з відповідних пунктів управління (командних, запасних або тилових). Необхідною передумовою ефективного управління є наявність дієздатної системи зв'язку та засобів зв'язку починаючи від бойових медиків, водіїв санітарного транспорту, начальників медичних підрозділів військових частин і керівників військово-медичних закладів.

На цей час Командування Медичних сил (КМС) є єдиним органом управління медичним забезпеченням у ЗС України на стратегічному рівні з підпорядкуванням Головнокомандувачу Збройних Сил України, а відтак має реалізовувати функції планування розвитку спроможностей, операційної (поточної) діяльності, а також функції генерування сил та їх застосування, а саме – планування, організації та управління медичним забезпеченням військ (сил) в особливий період під час ведення операцій (бойових дій), здійснення заходів планування та організації всебічного забезпечення Медичних сил,

контролю за проведенням медичних заходів під час мобілізаційного розгортання ЗС України, відновлення боєздатності військових частин, підготовки резервів.

Створення КМС обумовлено трансформацією системи управління ЗС України на стратегічному рівні та формуванням структури МО України, ГШ ЗС України і командувань видів, родів військ (сил) у відповідності до доктринальних документів НАТО, що має забезпечити підвищення ефективності системи управління військами та медичним забезпеченням ЗС України зокрема.

Командувач Медичних сил очолює КМС і за посадою є прямим начальником для усього особового складу КМС та особового складу Медичних сил і несе безпосередню відповідальність за виконання покладених на Командування Медичних сил завдань.

Крім КМС, Доктриною «Медичні сили Збройних Сил України» [5] органами управління медичного забезпечення визначено:

на оперативному рівні – Військово-медичний центр об'єднаного штабу Командування об'єднаних сил (ВМЦ ОШ КОС) Збройних Сил України; медичні служби (медичні управління, відділи, групи) оперативних та оперативно-тактичних угруповань військ; медичні служби (медичні управління, відділи, групи) видів, родів військ (сил); оперативно-медичні управління Національного військово-медичного клінічного центру «Головний військовий клінічний госпіталь» (НВМКЦ «ГВКГ») та військово-медичних клінічних центрів (ВМКЦ) регіонів;

на тактичному рівні – у військових частинах та установах керівництво медичним забезпеченням і медичною службою військової частини (закладу, установи) здійснює начальник медичної служби військової частини (закладу, установи).

Органи управління медичним забезпеченням мають бути спроможними до планування, організації, управління та контролю за медичним забезпеченням військ (сил), а також бути забезпеченими надійним стійким безперервним зв'язком і засобами автоматизації управління.

Діяльність системи управління спрямована на своєчасне та ефективне медичне забезпечення військ (сил) та має передбачати забезпечення медичних підрозділів і військово-медичних закладів

необхідними медичними ресурсами для надання медичної допомоги, лікування, евакуації поранених та їх інформаційного супроводу на всіх рівнях медичного забезпечення (етапах медичної евакуації).

Вертикалі управління медичним забезпеченням мирного часу та в особливий період мають певні відмінності, що обумовлено особливостями побудови системи управління військами у мирний та воєнний час.

Вертикаль управління медичним забезпеченням мирного часу представлена трьома гілками (вертикалями) управління (рис. 1).

Перша вертикаль – адміністративне підпорядкування: КМС; НВМКЦ «ГВКГ» і ВМКЦ регіонів; стаціонарні та мобільні військові госпіталі (ВГ); інші заклади охорони здоров'я ЗС України та Українська військово-медична академія (УВМА).

Друга та третя вертикалі – управління із спеціальних питань (функціональне управління). Друга вертикаль: КМС; медичні служби (медичні управління, відділи, групи) видів, родів військ (сил); медичні служби оперативних командувань, повітряних командувань, морських районів; начальники медичних служб військових частин (закладів, установ).

Третя вертикаль: КМС; ВМЦ ОШ КОС. У деяких випадках, крім того, (за умови формування): медичні служби (медичні управління, відділи, групи) оперативних угруповань військ; медичні служби (відділи, групи) оперативно-тактичних угруповань військ; начальники медичних служб військових частин. Крім того, оперативно-медичні управління НВМКЦ «ГВКГ» та ВМКЦ регіонів здійснюють керівництво (функціональне управління) медичними службами військових частин (закладів, установ), що дислоковані у визначених адміністративно-територіальних зонах відповідальності, які визначені наказом Міністерства оборони України «Про затвердження адміністративно-територіальних зон відповідальності закладів охорони здоров'я Збройних Сил України за організацію медичного забезпечення» відповідно до Указу Президента України «Про затвердження військово-адміністративного поділу території України» [6, 7, 8].

Вертикаль управління медичним забезпеченням в особливий період представлена на рис. 2

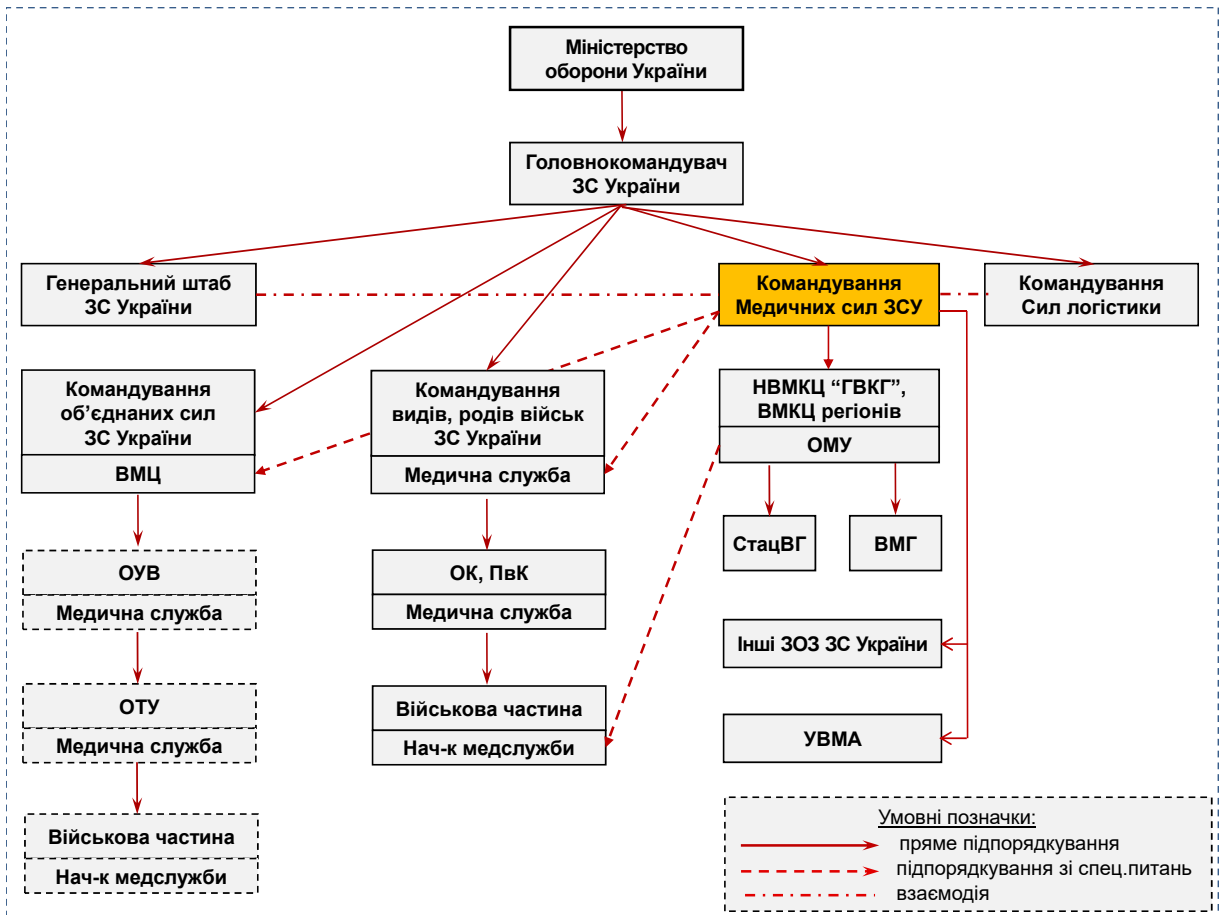
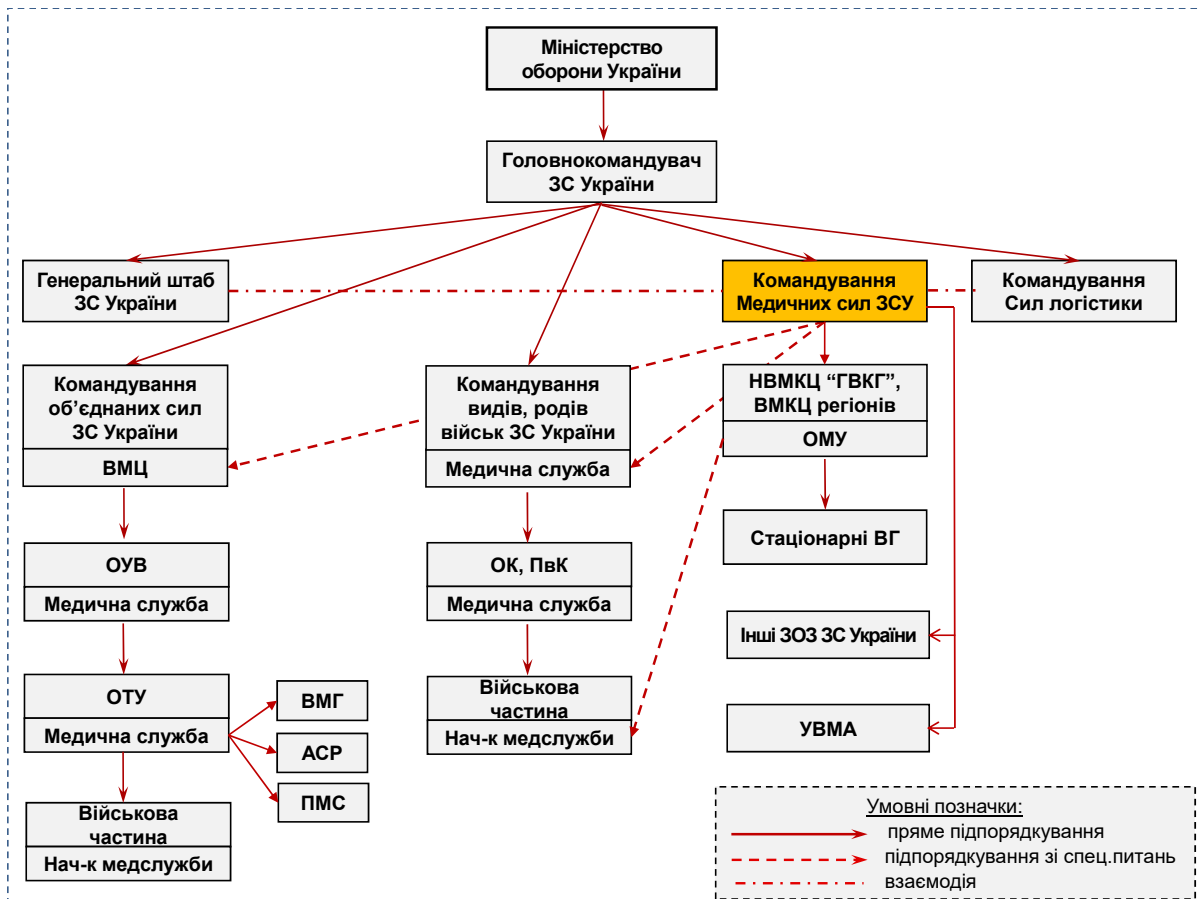

Рисунок 1. Система управління медичним забезпеченням ЗС України в мирний час

Рисунок 2. Система управління медичним забезпеченням ЗС України в особливий період

Перша вертикаль – адміністративне підпорядкування: Командування Медичних сил; НВМКЦ «ГВКГ» та ВМКЦ регіонів; стаціонарні ВГ; заклади охорони здоров'я ЗС України та УВМА.

Друга вертикаль – управління із спеціальних питань (функціональне управління): Командування Медичних сил; ВМЦ ОШ КОС; медичні служби (медичні управління, відділи, групи) оперативних угруповань військ; медичні служби (відділи, групи) оперативно-тактичних угруповань військ; начальники медичних служб військових частин.

Крім того:

медичні служби (відділи, групи) оперативно-тактичних угруповань військ здійснюють управління військовими мобільними госпіталями (ВМГ), санітарно-транспортними підрозділами та пересувними відділеннями медичних складів, які передані в їх оперативне підпорядкування;

оперативно-медичні управління НВМКЦ «ГВКГ» та ВМКЦ регіонів здійснюють керівництво (функціональне управління) медичними службами військових частин (закладів, установ), які дислоковані у визначених адміністративно-територіальних зонах відповідальності, а також здійснюють управління зі спеціальних питань медичними службами військових частин територіальної оборони та організовують і проводять заходи з відновлення спроможностей медичних підрозділів військових частин, що перебувають у зони відповідальності НВМКЦ «ГВКГ» та ВМКЦ регіонів.

Командування Медичних сил є органом військового управління та призначене для забезпечення реалізації права на охорону здоров'я, медичну допомогу, санаторно-курортне лікування і реабілітацію військовослужбовців, ветеранів військової служби, членів їх сімей, ветеранів війни та інших категорій громадян, яким законодавством України надано право користування закладами охорони здоров'я ЗС України, організації медичного забезпечення ЗС України та координації заходів медичного забезпечення інших складових сил оборони. Крім того, Командування Медичних сил є головним органом управління в системі медичного забезпечення ЗС України на стратегічному рівні та призначене для організації медичного

забезпечення ЗС України у мирний час та особливий період.

Командування Медичних сил безпосередньо керує підпорядкованими військово-медичними закладами, зі спеціальних питань щодо медичного забезпечення йому підпорядковані медичні служби (управління, відділи, групи) видів, родів військ (сил) ЗС України, які є структурними підрозділами відповідних органів військового управління.

Командування Медичних сил в процесі виконання покладених на нього завдань взаємодіє з структурними підрозділами МО України та ГШ ЗС України, Міністерством охорони здоров'я (МОЗ) України, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями.

Командування Медичних сил здійснює управління Медичними силами в загальній системі управління ЗС України через пункти військового управління на загальних принципах та вимогах, що лежать в основі управління військами (силами).

Реалізуючи функції управління, Командування Медичних сил в межах своїх повноважень на основі виконання Конституції України та законів України, актів, директив, доручень Президента України, актів Кабінету Міністрів України, наказів і директив МО України, Головнокомандувача Збройних Сил України, ГШ ЗС України розробляє проекти законів України, актів Президента України, Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України, проекти нормативно-правових актів, наказів і директив МО України, Головнокомандувача ЗС України та ГШ ЗС України за напрямками діяльності Командування Медичних сил, а також видає накази, директиви, вказівки, розпорядження, роз'яснення щодо збереження життя і здоров'я військовослужбовців та медичного забезпечення ЗС України, організовує та контролює їх виконання.

Командування Медичних сил підпорядковується Головнокомандувачу Збройних Сил України, який безпосередньо здійснює керівництво його діяльністю.

Завдання та функції Командування Медичних сил щодо управління медичним забезпеченням ЗС України визначено відповідним положенням [9]. З метою виконання визначених завдань та функцій у складі Командування Медичних сил створені

такі основні структурні підрозділи: штаб, до складу якого входять управління персоналу, оперативно-медичне управління та управління оборонного планування; лікувально-реабілітаційне управління; санітарно-епідеміологічне управління; управління медичного постачання; відділ міжнародного військового співробітництва; фінансово-економічний відділ та інші структурні підрозділи для забезпечення його діяльності.

ВМЦ ОШ КОС призначений для планування, організації та управління медичним забезпеченням (проведення лікувально-профілактичних, лікувально-евакуаційних, санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів) військових частин та підрозділів, які виділені до складу Об'єднаних сил ЗС України під час підготовки та ведення операцій (бойових дій) в особливий період.

Начальник ВМЦ ОШ КОС підпорядковуються Командувачу Об'єднаних сил ЗС України, а з питань медичного забезпечення – командувачу Медичних сил.

Медичні служби (медичні управління, відділи, групи) оперативних та оперативно-тактичних угруповань військ призначені для планування, організації та управління медичним забезпеченням застосування в особливий період військових частин і підрозділів, які виділені до складу оперативних та оперативно-тактичних угруповань військ.

Начальники медичних служб оперативних та оперативно-тактичних угруповань військ підпорядковуються відповідними командувачам, а із питань медичного забезпечення – начальнику ВМЦ ОШ КОС.

Таким чином, в особливий період ВМЦ ОШ КОС і медичні служби (медичні управління, відділи, групи) оперативних та оперативно-тактичних угруповань військ призначені для планування та управління лікувально-профілактичними, лікувально-евакуаційними, санітарно-гігієнічними і протиепідемічними заходами, контроль за їх проведенням у військах (силах), управління підпорядкованими силами та засобами у ході підготовки і ведення операції (бойових дій).

Підрозділи управління медичним забезпеченням (медичне управління, відділ, група) в оперативних та оперативно-тактичних угруповань військ на особливий період формуються за рахунок медичних

підрозділів органів військового управління, оперативно-медичних управлінь НВМКЦ «ГВКГ» і ВМКЦ регіонів та регіональних санітарно-епідеміологічних закладів.

Основними завданнями ВМЦ ОШ КОС і медичних служб (медичних управлінь, відділів, груп) оперативних та оперативно-тактичних угруповань військ є:

планування медичного забезпечення підпорядкованих військ (сил);

збір, аналіз і оцінювання даних про стан медичного забезпечення військ (сил, частин, підрозділів), санітарно-гігієнічної та протиепідемічної обстановки у військових частинах (підрозділах);

проведення оперативно-тактичних розрахунків щодо медичного забезпечення військ (сил, частин, підрозділів), підготовка та надання пропозицій для вироблення замислу операції (бойових дій);

розроблення (уточнення) та ведення оперативних (бойових) документів;

організація проведення заходів медичного забезпечення (проведення лікувально-профілактичних, лікувально-евакуаційних, санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів) у військових частинах (підрозділах);

організація та здійснення взаємодії з органами військового управління ЗС України, інших складових сил оборони, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та іншими організаціями з питань медичного забезпечення;

управління силами і засобами медичної служби підпорядкованих військових частин;

управління військово-медичними закладами та медичними підрозділами військових частин ЗС України та інших складових сил оборони, які придані в його підпорядкування;

узагальнення даних щодо забезпечення військ (сил, частин, підрозділів) медичним майном, а також визначення обсягів їх поповнення, ремонту та відновлення.

Медичні служби (медичні управління, відділи, групи) видів, родів військ (сил) призначені для генерування необхідних спроможностей медичних служб підпорядкованих військових частин і установ, забезпечення їх високої бойової та мобілізаційної готовності, планування, організації та управління медичним забезпеченням військових частин і установ виду, роду військ (сил) у мирний час.

Начальники медичних служб видів, родів військ (сил) ЗС України підпорядковуються відповідним командувачам, а із питань медичного забезпечення – командувачу Медичних сил.

Основні завдання, функції та повноваження органів управління медичним забезпеченням у видах, родах військ (сил) ЗС України визначаються положеннями, які затверджуються відповідними командувачами видів, родів військ (сил) ЗС України за погодженням з Командуванням Медичних сил.

Оперативно-медичні управління НВМКЦ «ГВКГ» і ВМКЦ регіонів призначені для планування та організації медичного забезпечення військових частин ЗС України, що дислоковані в межах адміністративно-територіальних зон відповідальності, методичного керівництва та практичної допомоги в питаннях організації медичного забезпечення військових частин, вищих військових навчальних закладів, установ, підприємств і організацій ЗС України, керівництва підпорядкованими військово-медичними закладами, а зі спеціальних питань – медичними підрозділами військових частин у зоні відповідальності, а також для здійснення контролю за виконанням вимог законодавства щодо охорони здоров'я військовослужбовців, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя військових частин і установ.

В питаннях медичного забезпечення військ (сил) оперативно-медичні управління НВМКЦ «ГВКГ» та ВМКЦ регіонів взаємодіють з медичними службами (управліннями, відділами, групами) видів, родів військ (сил) ЗС України, оперативних командувань, з військово-медичними службами інших військових формувань та департаментами (управліннями) охорони здоров'я обласних державних адміністрацій у зонах їх відповідальності.

Основними завданнями оперативно-медичних управлінь НВМКЦ «ГВКГ» та ВМКЦ регіонів є:

планування та організація медичного забезпечення військ у зонах відповідальності ВМКЦ;

керівництво підпорядкованими військово-медичними закладами, а зі спеціальних питань – медичними підрозділами військових частин у зоні відповідальності;

організація та контроль проведення

лікувально-профілактичних заходів (медичне спостереження за станом здоров'я військовослужбовців, проведення диспансеризації та медичних оглядів, надання екстреної та планової медичної допомоги);

організація, управління та проведення медичної евакуації хворих (травмованих) військовослужбовців до військово-медичних закладів;

здійснення контролю за виконанням вимог чинного законодавства щодо охорони здоров'я військовослужбовців, забезпеченням санітарного та епідеміологічного благополуччя військових частин;

організація забезпечення військових частин лікарськими засобами та медичними виробами;

проведення заходів спеціальної медицини;

організація перевірок та контроль діяльності підпорядкованих військово-медичних закладів і медичних підрозділів військових частин, дислокованих в зоні відповідальності незалежно від їх видової підпорядкованості;

організація добору та підвищення кваліфікації медичних фахівців у підпорядкованих військово-медичних закладах та медичних підрозділах військових частин і установ, дислокованих в зоні відповідальності незалежно від їх видової підпорядкованості;

узагальнення досвіду роботи військово-медичних закладів та медичних підрозділів військових частин, а також впровадження в практику діяльності медичної служби передових форм і методів медичного забезпечення;

організація та контроль проведення занять з тактичної медицини з особовим складом військ (сил).

В особливий період на них додатково покладається:

організація медичного забезпечення військових частин територіальної оборони;

проведення медичних заходів з відновлення боєздатності військових частин, що перебувають в зону відповідальності НВМКЦ «ГВКГ» та ВМКЦ регіонів для її проведення;

проведення заходів з відновлення спроможностей медичних підрозділів військових частин, що перебувають в зону відповідальності НВМКЦ «ГВКГ» та ВМКЦ регіонів (поповнення некомплекту медичного персоналу, медичної техніки та майна,

відновлення та удосконалення навичок з надання медичної допомоги пораненим та хворим).

Таким чином, у ЗС України створена та ефективно функціонує система управління медичним забезпеченням, основу якої становлять органи управління медичним забезпеченням ЗС України.

Висновки

1. На даному етапі розвитку системи медичного забезпечення ЗС України під управлінням медичним забезпеченням слід розуміти цілеспрямовану діяльність командувача Медичних сил ЗС України, начальників (органів управління) медичним забезпеченням, начальників медичних служб військових частин щодо впливу на підпорядковані сили і засоби з метою виконання завдань за призначенням та досягнення поставленої мети.

2. Командування Медичних сил є єдиним органом управління медичним забезпеченням у ЗС України на стратегічному рівні з підпорядкуванням Головнокомандувачу Збройних Сил України, а відтак має

Література

1. Закон України від 06.12.1991 року № 1932-XII «Про оборону України». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст. 106.

2. Наказ Міністерства оборони України від 29.03.2019 року № 141 «Про трансформацію системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України».

3. Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 20.12.2017 року № 445 «Про затвердження Доктрини медичного забезпечення Збройних Сил України».

4. Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 11.02.2019 року № 60 «Про затвердження Наставови з медичного забезпечення Збройних Сил України на особливий період».

5. Доктрина «Медичні сили Збройних Сил України», затверджена Головнокомандувачем Збройних Сил України 13.11.2020 року.

References

1. Zakon Ukrainy vid 06.12.1991 roku № 1932-XII «Pro oboronu Ukrainy». Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 1992, № 9, st. 106.

2. Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 29.03.2019 roku № 141 «Pro transformatsiiu systemy obiednanoho kerivnytstva sylamy oborony ta viiskovoho upravlinnia u Zbroinykh Sylakh Ukrainy».

3. Nakaz Heneralnoho shtabu Zbroinykh Syl Ukrainy vid 20.12.2017 roku № 445 «Pro zatverdzhennia Doktryny medychnoho zabezpechennia Zbroinykh Syl

realizovuvati funktsii planuvannya, rozvitku spromozhnostey, operatsiynoi (potochnoi) diyalnosti, a takozh funktsii generuvannya sil ta ih zastosuвання.

3. Zagalnye upravlinnia medychnim zabezpechenniam zdийsнюється Командувачем Медичних сил в загальній системі управління ЗС України та через пункти управління і базується на загальних принципах та вимогах, що лежать в основі управління військами (силами): науковій обґрунтованості, прогнозованості та плановості, єдиноначальності і централізації, твердості та наполегливості в ході реалізації замислів і планів, безперервності, оперативності і гнучкості, прихованості, чіткому розподілі функцій, завдань, повноважень і відповідальності.

Перспективи подальших досліджень.

У подальших дослідженнях системи управління Медичними силами будуть висвітлені сучасні вимоги до формування системи пунктів управління медичним забезпеченням ЗС України та організації їх роботи.

6. Наказ Міністерства оборони України від 16.11.2016 року № 608 «Про затвердження адміністративно-територіальних зон відповідальності закладів охорони здоров'я Збройних Сил України за організацію медичного забезпечення».

7. Наказ Міністерства оборони України від 18.07.2019 року № 389 «Про внесення змін до наказу Міністерства оборони України від 16.11.2016 року № 608 «Про затвердження адміністративно-територіальних зон відповідальності закладів охорони здоров'я Збройних Сил України за організацію медичного забезпечення».

8. Указ Президента України від 05 лютого 2016 року № 39/261 «Про затвердження військово-адміністративного поділу території України».

9. Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 21.09.2020 року № 145/ДСК «Про затвердження Положення про Командування Медичних сил Збройних Сил України».

Ukrainy».

4. Nakaz Heneralnoho shtabu Zbroinykh Syl Ukrainy vid 11.02.2019 roku № 60 «Pro zatverdzhennia Nastanovy z medychnoho zabezpechennia Zbroinykh Syl Ukrainy na osoblyvyi period».

5. Doktryna «Medychni syly Zbroinykh Syl Ukrainy», zatverdzhena Holovnokomanduvachem Zbroinykh Syl Ukrainy 13.11.2020 roku.

6. Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 16.11.2016 roku № 608 «Pro zatverdzhennia

administratyvno-terytorialnykh zon vidpovidalnosti zakladiv okhorony zdorovia Zbroinykh Syl Ukrainy za orhanizatsiiu medychnoho zabezpechennia».

7. Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 18.07.2019 roku № 389 «Pro vnesennia zmin do nakazu Ministerstva oborony Ukrainy vid 16.11.2016 roku № 608 «Pro zatverdzhennia administratyvno-terytorialnykh zon vidpovidalnosti zakladiv okhorony zdorovia Zbroinykh Syl Ukrainy za orhanizatsiiu

medychnoho zabezpechennia».

8. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 05 liutoho 2016 roku № 39/261 «Pro zatverdzhennia viiskovo-administratyvnoho podilu terytorii Ukrainy».

9. Nakaz Holovnokomanduvacha Zbroinykh Syl Ukrainy vid 21.09.2020 roku № 145/DSK «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Komanduvannia Medychnykh syl Zbroinykh Syl Ukrainy».

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ МЕДИЦИНСКИМИ СИЛАМИ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ

Т.Н. Остащенко¹, В.А. Жаховский², В.Г. Ливинский²

¹Командование Медицинских сил Вооруженных Сил Украины, г. Киев, Украина

²Украинская военно-медицинская академия, г. Киев, Украина

Цель работы – определение современных подходов к управлению Медицинскими силами Вооруженных Сил Украины в мирное время и в особый период.

Материалы и методы. Использованы законодательные и нормативно-правовые акты, руководящие документы, информационно-справочные материалы, монографии и научные статьи в открытых изданиях по управлению Вооруженными Силами (ВС) Украины и их медицинским обеспечением. Методы исследования: библиографический, аналитический, системного подхода, обобщения, прогностический.

Результаты. Приведены основные положения управления войсками (силами) в ВС Украины, что осуществляется для поддержания готовности войск (сил) к выполнению задач по назначению, их подготовки и успешного выполнения задач в ходе ведения операции (боевых действий). Освещены требования, задачи и функции военного управления. Раскрыто понятие системы и органов управления войсками (силами). Подробно рассмотрена система управления медицинским обеспечением ВС Украины в мирное время и в особый период. Приводится перечень органов управления медицинским обеспечением ВС Украины на всех уровнях военного управления. Схематически представлена система управления медицинским обеспечением ВС Украины в мирное время и в особый период, а также иерархия органов управления медицинским обеспечением ВС Украины.

Выводы. На данном этапе развития системы медицинского обеспечения ВС Украины под управлением медицинским обеспечением необходимо понимать целенаправленную деятельность командующего Медицинскими силами ВС Украины, начальниками (органами управления) медицинским обеспечением, начальниками медицинских служб воинских частей по влиянию на подчиненные силы и средства с целью выполнения задач по назначению и достижения поставленной цели. Управление медицинским обеспечением осуществляется командующим Медицинскими силами в общей системе управления ВС Украины через пункты управления и базируется на общих принципах и требованиях, которые лежат в основе управления войсками (силами).

Ключевые слова: система медицинского обеспечения ВС Украины, Медицинские силы ВС Украины, управление медицинским обеспечением ВС Украины.

MODERN APPROACHES TO THE MANAGEMENT OF MEDICAL FORCES OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE

Т.М. Ostaschenko¹, V. O. Zhahovskiy², V.G. Livinskiy²

¹Medical Forces Command of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv, Ukraine

²Ukrainian military medical academy, Kyiv, Ukraine

The purpose is to determine modern approaches to the management of the Medical Forces of the Armed Forces of Ukraine (Medical Forces) in peacetime and in special periods.

Materials and methods. Legislative and normative legal acts, guiding documents, information and reference materials, monographs and scientific articles in open publications on the management of the Armed Forces (AF) of Ukraine and their medical support were used. Research methods: bibliographic, analytical, systems approach, generalization, prognostic.

Results. The main provisions of the management of troops (forces) in the Armed Forces of Ukraine, which is carried out to maintain the readiness of troops (forces) to perform assigned tasks, their preparation and successful execution of tasks during the operation (combat). The requirements, tasks and functions of military management are

covered. The concept of system and governing bodies of troops (forces) is revealed. The system of medical care management of the Armed Forces of Ukraine in peacetime and in a special period is considered in detail. The list of medical support bodies of the Armed Forces of Ukraine at all levels of military administration is given. The system of medical care management of the Armed Forces of Ukraine in peacetime and in a special period, as well as the hierarchy of medical care management bodies of the Armed Forces of Ukraine are schematically presented.

Conclusions. At this stage of the development of the medical support system of the Armed Forces of Ukraine under the control of medical support, it is necessary to understand the purposeful activities of the commander of the Medical Forces of the Armed Forces of Ukraine, the chiefs (control bodies) of medical support, the chiefs of medical services of military units to influence subordinate forces and means in order to perform tasks as intended and achieving the set goal. Management of medical care is carried out by the Commander of the Medical Forces in the general system of command of the Armed Forces of Ukraine through control points and is based on the general principles and requirements underlying the management of troops (forces).

Key words: medical support system of the Armed Forces of Ukraine, Medical Forces of the Armed Forces of Ukraine, management of medical support of the Armed Forces of Ukraine.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflicts of interest: authors have no conflict of interest to declare.

Відомості про авторів:

Остащенко Т.М. ^{A,F} – бригадний генерал медичної служби, командувач Медичних сил Збройних Сил України, м. Київ.

Жаховський В.О. ^{A,B,C,D,E,F} – к.н.держ. упр., доц., провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту проблем військової медицини Української військово-медичної академії, м. Київ.

Лівинський В.Г. ^{A,B,C,D,E,F} – к.мед.н., провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту проблем військової медицини Української військово-медичної академії, м. Київ.

A – концепція та дизайн дослідження; B – збір даних; C – аналіз та інтерпретація даних;

D – написання статті; E – редагування статті; F – остаточне затвердження статті.

Сведения об авторах:

Остащенко Т.Н. – бригадний генерал медицинской службы, командующая Медицинских сил Вооруженных Сил Украины, г. Киев.

Жаховский В.А. – к.н.гос. упр., доц., ведущий научный сотрудник Научно-исследовательского института проблем военной медицины Украинской военно-медицинской академии, г. Киев.

Ливинский В.Г. – к.мед.н., ведущий научный сотрудник Научно-исследовательского института проблем военной медицины Украинской военно-медицинской академии, г. Киев.

Information about authors:

Ostaschenko T.M. ^{A,F} – Brigadier general MS, Commander of the Medical Forces of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv. Email: Ostaschenko74@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5486-2875>.

Zhakhovsky V.O. ^{A,B,C,D,E,F} – candidate of science in public administration, associate professor, Research Institute of Military Medicine of the Ukrainian Military Medical Academy, leading researcher of research department of medical support organization, Kyiv. Email: zhahovskiy-viktor@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-2665-2766>.

Livynskiy V.G. ^{A,B,C,D,E,F} – candidate of medical sciences, Research Institute of Military Medicine of the Ukrainian Military Medical Academy, leading researcher of the research department of medical standardization and metrological support, Kyiv. Email: v.livynskiy@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1102-1128>.

A – research concept and design; B – collection and/or assembly of data; C – data analysis and interpretation;

D – writing the article; E – critical revision of the article; F – final approval of the article.

Адреса для листування: вул. Московська, 45/1, буд. 33, м. Київ, 01015

